

(9.04.2009)

У савременој Русији, у моди су расправе о економској кризи на различитим округлим столовима и форумима. На једном од таквих састанака, налетео сам на представника крупне банке који је учесницима патриотски рекао да је у Русији све у реду и да је рубља стабилна (што је показала недавна девалвација). Тај излив оптимистичких речи не би ме изненадио да на крају није изјавио нешто што ме је заиста запрепастило. Банкар је рекао да су „пре свега, сами људи криви за кризу. Да се народ није успаничио и да није повукао новац са банкарских рачуна, не би дошло до финансијских проблема. Тако су нас сами депозитари довели у невољу. А потрошачи су нас изневерили када су почели мање да купују. Да нису то урадили, до кризе не би ни дошло“.

На јидишу постоји реч „хутспах“ која означава особу која је убила родитеље, а онда, на суђењу, моли судију да му ублажи казну због тога што је сироче. Верујем да ова реч најбоље описује морал крупних руских бизнисмена и већине владиних службеника.

Међутим, овде је ниво анализе много значајнији од морала. Најгоре од свега је што високи званичници и бизнисмени заиста тако и мисле! По њиховом мишљењу, разлог за кризу је непримерено понашање обичних људи и, пре свега, жртава кризе. Борба против кризе своди се на заштиту „пријатеља“ од „странаца“. „Пријатељи“ су банкарски, челници великих корпорација, високи службеници владе и менаџери. „Странци“ су сви остали.

Ова логика у основи је одлука донетих на Лондонском самиту Г-20, од којих једна предвиђа давање 5 билиона долара за финансирање опоравка светске економије. Један билион биће потрошен одмах, као помоћ компанијама и њиховим шефовима који пролазе кроз тешка времена.

Пре него што се почнемо дивити количини новца које су неке земље спремне да дају, треба се подсетити да широм света „проблематична имовина“, која ће бити отписана у блиској будућности, према процени стручњака вреди много више од једног билиона долара. На тај начин, новац пореских обвезника из целог света биће потрошен за надокнаду неисплаћених дугова, обавеза које се не могу измирити, и девалвираних

залога, пре него на пораст производње и стимулацију потрошње. Наравно, људи су криви што купују мање робе, што дрско остају без посла и што повлаче новац са непозданих банкарских рачуна. Али бизнисмени се извлаче са свим својим грешкама, укључујући протраћен новац, неодговорне инвестиционе послове и преваре. Ми ћемо платити за њихове грешке, директно или индиректно, или путем пореза или када инфлација која буде пратила масовно убризгавање државног новца у економију девалвира нашу штедњу.

Теши нас то што ће новац који буде дат за спасавање банака и компанија позитивно утицати на економију. Компаније ће моћи да једна другој исплате дуговања и измире узајамне обавезе, што ће спречити нови талас банкротства. У смислу тактике, све је у реду. Тренутна делимична стабилизација резултат је убризгавања 2 билиона долара у светску економију. Међутим, исход прве серије анти-кризних мера омогућава нам да схватимо куда би њихово понављање могло да доведе.

Пад производње неће престати, незапосленост расте, а предузећа се затварају. Давање новца финансијским корпорацијама не само што неће успети да отклони основне разлоге депресије, него ће их чак и подстаћи. Штавише, финансирањем корпорација, које се испоставило неефикасним, и подржавањем институција које су одговорне за кризу, владе могу да погоршају ситуацију. Ако људи који у тим институцијама раде нису знали да ефикасно користе сопствени новац, како да будемо сигурни да ће новац владе користити како треба?

Основно питање је коју ће стратегију владе једногласно усвојити, пре него количина новца коју су те корпорације добиле. Пожељно је да владе заузму јасан став. Ако се владини представници залажу за слободно тржиште, онда нека они који су грешке направили банкротирају. Владе не би требало да подржавају бизнисмене. Али, ако се залажу за државну интервенцију, онда треба да престану да причају о слободној трговини, светости приватног власништва и конкуренцији.

Светски лидери одлучили су да подрже ту стратегију комбинујући најгоре особине тржишног капитализма са најнеефикаснијим облицима државне регулативе. То је на неки начин социјални, класни избор, а не само еклектичко јединство два приступа. Данас конкуренција и тржиште рада постоје за обичне раднике, али државна одбрана, протекционизам и регулатива – за крупни капитал. Социјализам је пред вратима, али тај социјализам је само за капиталисте. Пролетери ће морати да живе у време капитализма, са свим његовим ужасима који изгледају управо као илустрације старе совјетске пропаганде.

На једном састанку у Источној Европи одржаном пре петнаест година, један од заговорника слободног тржишта, пошто је исцрпео све аргументе, апеловао је на представнике владе: ако све владе света следе ову политику, како је могуће да греше? Мој енглески колега, који је имао мање поштовања за ранг од источноевропских либерала, одговорио је „Наравно да могу. Тако нешто догађало се у историји много пута“.

Ако бисмо о тим питањима расправљали данас, мислим да би мој колега одговорио другачије: „Они следе такву политику јер су сви заједно против нас, против већине“.

Борис Кагарлицки је члан Транснационалног института и директор московског Института за глобализацију и социјална кретања

(Превод с енглеског: Весна Тодоровић)